

FINANSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 44/2002 rd

Statsrevisorernas berättelse för 2001

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 3 december 2002 statsrevisorernas berättelse för 2001 (B 16/2002 rd) till finansutskottet för beredning.

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets förvaltnings- och granskningsdelegation, till vilka de andra delegationerna har haft möjlighet att lämna utlåtande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- statsrevisorernas vice ordförande Kari Kantalainen, statsrevisor Raimo Mähönen och statsrevisor Ola Rosendahl
- kanslichef Mauri Lehmusto, statsrevisorernas kansli.

Förvaltnings- och granskningsdelegationen har hört

- lagutskottets ordförande, riksdagsledamot Henrik Lax och utskottsråd Timo Tuovinen, riksdagen
- inspektionsråd Kari Kauppinen, inspektionsråd Ilkka Tenhiälä och överinspektör Seppo Niemi, statsrevisorernas kansli
- regeringsråd Jarmo Littunen, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Rainer Alanen, inrikesministeriet
- budgetråd Raija Koskinen, finansministeriet

- generaldirektör Markku Salminen, Brottsåtgärdsverket
- specialforskare Heikki Helin, Helsingfors stads faktacentral
- finansdirektör Juha Yli-Rajala, Tammerfors stad
- forskare Aki Viitasaari, Lapplands förbund
- chefsekonomist Juhani Turkkila, Finlands Kommunförbund.

Säkerhets- och försvarsdelegationen har hört

- inspektionsråd Kari Kauppinen, statsrevisorernas kansli
- specialsakkunnig Hannu Vuorinen och miljöråd Antti Kivipelto, försvarsministeriet
- kommodor Risto Kukkonen, Huvudstaben.

Kultur- och vetenskapsdelegationen har hört

- överinspektör Seppo Niemi och inspektör Marjaana Solanne, statsrevisorernas kansli
- utbildningsråd Juhani Dammert och konsultativ tjänsteman Olli Saarela, undervisningsministeriet.

Jordbruksdelegationen har hört

- överinspektör Raimo Laitinen, statsrevisorernas kansli
- överinspektör Sirpa Karjalainen och överinspektör Sami Niemi, jord- och skogsbruksministeriet
- specialrådgivare Markku Riihimäki, Vakka-Suomen kehityskeskus
- sektionschef Ilpo Mattila, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- landskapsråd, styrelseordförande Timo Hannula, Paliskuntain yhdistys.

Trafikdelegationen har hört

- inspektionsråd Ilkka Tenhiälä, statsrevisorernas kansli
- kanslichef Juhani Korpela och byggnadsråd Juhani Tervala, kommunikationsministeriet
- överdirektör Ossi Niemimuukko, Banförvaltningscentralen
- förvaltningsrådets ordförande Tapio Karjalainen och generaldirektör Henri Kuitunen, VR-Koncernen Ab.

Handels- och industridelegationen har hört

- överinspektör Nora Grönholm, statsrevisorernas kansli
- konsultativ tjänsteman Marjukka Aarnio, handels- och industriministeriet.

Social- och arbetsdelegationen har hört

- överinspektör Nora Grönholm, överinspektör Raimo Laitinen och inspektör Marjatta Mylly, statsrevisorernas kansli
- överinspektör Maire Kolimaa och överinspektör Marjukka Vallimies-Patomäki, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Marja Rantakaulio, överinspektör Teija Felt och överinspektör Timo Jokiperä, arbetsministeriet.

Bostads- och miljödelegationen har hört

- inspektionsråd Kari Kauppinen, statsrevisorernas kansli
- miljöråd Olli Pakkala, miljöministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Fångvården

Vid behandlingen av statsrevisorernas iakttagelser om fångvården har utskottet fäst avseende framför allt vid antalet utländska fångar i de finländska fängelserna. I början av 2003 fanns det 285 utländska fångar i fängelserna. Av dessa var 136 estländska och 53 ryska fångar. Detta innebär betydande kostnader. Som ett annat problem utöver kostnaderna nämner statsrevisorerna det kontaktnät som kan uppstå mellan utländska och finländska fångar, vilket bidrar till ökad kriminalitet.

Enligt statsrevisorerna är ett sätt att lösa problemet med antalet utländska fångar i de finländska fängelserna att överföra dem till respektive hemland för att avtjäna straffet där. Utskottet förenar sig om statsrevisorernas uppfattning med anmärkningarna nedan.

I lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder föreskrivs om överföring av utländska fångar. Dessutom har Europarådet antagit en konvention om saken samt ett tilläggsprotokoll. Med stöd av dessa kan en dömd person överföras till sin hem-

stat utan hans eller hennes samtycke om den påföljd som fastställts eller ett administrativt beslut i anslutning till den innehåller en bestämmelse om utvisning eller någon annan åtgärd som innebär att den dömda efter frigivningen från fängelse inte tillåts stanna kvar inom den stat som har fastställt påföljden.

Enligt 9 § 4 mom. i grundlagen får en utläning inte utvisas, utlämnas eller återsändas, om han eller hon till följd härav riskerar dödsstraff, tortyr eller någon annan behandling som kränker människovärdet. Myndigheterna är också skyldiga att utreda den mottagande statens fängelseförhållanden samt lagstiftningen och praxis kring verkställighet av straff. Om möjligheterna till villkorlig frigivning i verkställighetsstaten är väsentligt sämre än i Finland, har en överföring ansetts oskälig.

Finland har ingått ett ömsesidigt avtal med Ryssland om överföringar som innebär att en dömd inte kan överföras utan hans eller hennes samtycke. Intresset har därför koncentrerats till en eventuell överföring av de estländska fångarna. Överföringsmöjligheten lagfästes den 1 augusti 2001 men tills vidare har inte en enda estländsk fånge överförts. I Estland måste en fånge avtjäna antingen hela sitt straff i fängelse eller

med en viss förutsägbar sannolikhet två tredjedelar av straffet. Statsrevisorerna föreslår därför att ett överföringshinder kunde undanröjas genom att alla förstagångsförbrytare som dömts för antingen vålds- eller narkotikabrott skall frigges i Finland först efter att de har avtjänat två tredjedelar av sitt fängelsestraff. En utredning visar emellertid att detta skulle öka antalet utländska fångar i Finland. En sådan lagändring skulle vara särskilt komplicerad med avseende på det totala fångtalet.

Enligt utredning till utskottet finns det för närvarande i Finland ca 20 estländska fångar som kunde överföras med beaktande av domens längd. I flera fall skulle det också vara möjligt att justitieministeriets överföringsbeslut upphävs efter besvär. Lagutskottet finner därför den uppfattningen överoptimistisk att det är möjligt att i betydande utsträckning överföra utländska fångar till deras hemländer. Med beaktande av de gällande bestämmelserna och den vedertagna tolkningen av dem förenar sig finansutskottet om lagutskottets bedömning. Finansutskottet anser emellertid att det är skäl att utreda om den helhet som består av grundlagen, tilläggsprotokollet om överföring och överföringslagen möjligtvis skulle kunna tolkas på ett sätt som avviker från den praxis som hittills har rått. Också det internationella samarbetet måste ökas. Enligt utskottets mening är sambandsåklagares verksamhet i Estland ett betydande framsteg i rätt riktning. Siktet måste vara inställt på att i en nära framtid kunna sända en sambandsåklagare också till S:t Petersburg. Detta leder till att misstänkta personer åtalas i sitt hemland, varvid man undviker invecklade och tidsödande överföringar.

I sitt betänkande FiUB 40/2002 rd om budgeten för innevarande år har utskottet tagit ställning till fångvårdens anslag. Enligt de färskaste uppgifterna håller situationen nu på att utvecklas i en dålig riktning. Utan tilläggsanslag för innevarande år hotas fångvårdspersonalen av permitteringar. Utskottet förutsätter att detta beaktas redan i tilläggsbudgeten för innevarande år.

Förbättring av verksamhetsförutsättningar för kommunerna

Berättelsen ger en mångsidig bild av förändringarna i kommunernas verksamhetsmiljö under de senaste åren. Kommunerna har anvisats nya förpliktelser och uppgifter. Dessutom ökar utgiftstrycket på kommunerna till följd av redan tidigare föreskrivna förpliktelser. Flyttningsrörelsen förorsakar problem både i kommuner med flyttningsöverskott och flyttningsunderskott. De framtida förändringarna i verksamhetsmiljön hänger framför allt samman med den åldrande befolkningen och pensionering på bred front av kommunernas personal.

Kommunernas finansieringsbas varierar starkt både med avseende på kommungrupper och regionalt. De förändringar i verksamhetsmiljön som berodde på ändringarna i statsandelsbestämmelserna och i bestämmelserna om skattegrunden och som genomfördes 1997—1999 och därefter ännu minskningarna i kommunalskatteintäkterna, påverkade på olika sätt kommunernas inkomstbas och därmed deras ekonomiska verksamhetsförutsättningar. Halveringen av statsandelarnas indexjusteringar har haft stor betydelse särskilt i kommuner där statsandelarna är synnerligen viktiga för ekonomin. Även statsrevisorerna konstaterar att systemet med utjämning av statsandelarna leder till att alla kommuners ekonomi fortsättningsvis är alltför beroende av fluktuationerna i den konjunktur känsliga samfundsskatten. Kommunernas villkor och invånarnas möjlighet att få service, servicens nivå och kostnaderna för den varierar fortfarande mycket på grund av flera omständigheter.

Med tanke på finansieringen förbättrades kommunernas verksamhetsförutsättningar under berättelseåret 2001. Även om den kommunala ekonomin som helhet betraktad utvecklades i en positiv riktning och antalet kommuner med negativt årsbidrag minskade betydligt, förblev de ekonomiska skillnaderna mellan olika kommuner stora. Årsbidraget steg i alla kommungrupper med undantag för kommuner med färre än 2 000 invånare och fler än 100 000 invånare.

De preliminära uppgifterna om 2002 års bokslut visar att kommunernas ekonomi fortsättningsvis har förbättrats jämfört med 2001. Men under innevarande år försämrats finansieringssituationen klart. Enligt en uppskattning som gjorts av delegationen för kommunal ekonomi och kommunal förvaltning sjunker årsbidraget till en nivå som inte räcker till för att finansiera nettoinvesteringarna. Det räcker inte heller till för att täcka avskrivningarna. Den hotande försämringen av kommunernas finansieringsbalanser äventyrar redan under de närmaste åren många, särskilt små kommuners förutsättningar att bibehålla sin basservice på nuvarande nivå. Denna bedömning stöder statsrevisorernas konstaterande att en del av kommunerna håller på att köras in i en ohållbar ekonomisk situation, där kommunen inte längre kan sköta sina lagfästa uppgifter.

De åtgärder för att stabilisera kommunernas ekonomi som staten godkänt för 2002 har lett till att skillnaderna i kommunernas ekonomiska ställning inte längre ökar. I samband med dessa stabiliseringsåtgärder avstod staten från återinledning av mervärdesskatten vilket kvittades mot en minskning av kommunernas andel av samfundsskatteintäkten. Eftersom denna lösning var kostnadsneutral var det kommuner, där samfundsskatteintäkten har varit högre än genomsnittet, dvs. framför allt Helsingfors och Esbo som förlorade. Till detta bidrog även det att man i samma veva avstod från bestämmelsen om ett tak på 15 % vid skatteinkomstutjämnningen. Dessa kommuner har haft särskilt svårt att anpassa sig till den nya situationen då de inte i tid kunnat förbereda sig för de ändringar som stabiliseringsavtalet innebar.

Enligt Finlands Kommunförbund finns det ett tiotal kommuner i vårt land med stora ekonomiska svårigheter. Trots kommunernas egna anpassningsåtgärder måste de också under de kommande åren få av prövning beroende finansieringsstöd för att undvika obehärskad skuldsättning. Den tillfälliga lättnad som stabiliseringsavtalet medförde har inte kunnat råda bot på grundproblemet, dvs. att kostnadsnivån för den kommunala servicen per invånare är högre i dessa kom-

muner än i landet i genomsnitt. Statsandelssystemet kan inte i tillräcklig utsträckning beakta de villkor som gäller för de avlägsnaste och mest glest bebodda kommunerna i relation till deras serviceförpliktelser och de härav föranledda, i genomsnitt högre enhetskostnaderna.

Statsrevisorerna fäster allvarlig uppmärksamhet vid att statsandelssystemet måste bli genomskinligare och enklare. Möjligheten att uppskatta skatteintäkterna försvåras för närvarande bl.a. av det invecklade redovisningssystemet, de årliga ändringarna i grunderna som staten genomför samt utnyttjande av samfundsskatten som ett finansieringsinstrument mellan kommunerna och staten. Det invecklade systemet och svårigheterna att förutse vilka åtgärder som kommer att vidtas gör det svårt att uppskatta hur stora statsandelarna blir. Särskilt statsandelssystemet för undervisnings- och kulturväsendet uppfattas som komplicerat. Det nuvarande finansieringssystemet omöjliggör också en politisk styrning och äventyrar utbildnings- och kulturväsendets grundlagsenlighet.

Finansutskottet anser att tryggheten av välfärdssamhällets basservice förutsätter brådskanade åtgärder för att förbättra kommunernas villkor. En revidering av statsandelssystemet är särskilt angeläget. Det är uppenbart att basservicen i framtiden kan tryggas endast om man avstår från nya förpliktelser för kommunerna. Staten borde också delta i finansieringen av basservicen så att kommuner med olika villkor klarar av att ge sina invånare denna service oberoende av var de bor. Stabiliteten i kommunernas ekonomi måste samtidigt ökas genom ett fastare och mera förpliktande förhandlingssystem mellan kommunerna och staten. Också statsrevisorerna föreslår ett sådant system. Finansutskottet föreslog redan i sitt betänkande FiUB 40/2002 rd om budgeten för innevarande år att riktlinjer måste dras för en mångsidig kommunpolitik som sträcker sig över minst en valperiod och som kommunerna och staten ställer sig bakom. Denna kommunpolitik skall vara koordinerad och utgå från kommunernas olika uppgifter och varierande förutsättningar.

Nedlagda och nedläggningshotade garnisoner och depåer

Statsrevisorerna tar i sin berättelse upp de organisationsreformer som framgår av statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse 1997 samt de, delvis redan genomförda, förändringar som framgår av motsvarande berättelse för 2001. I berättelsen kritiserar försvarsministeriet för att inte ha gjort någon undersökning av de totalekonomiska kostnadseffekterna av rationaliseringsåtgärderna. Enligt berättelsen har försvarsministeriet inte heller beaktat statsrevisorernas ställningstagande i samma ärende för år 1997. Beträffande de garnisoner och depåer som vid tidpunkten för berättelsens avslutande fortfarande hotas av nedläggning har statsrevisorerna förutsett att de olika kostnadsalternativen preciseras och att de totalekonomiska kostnadseffekterna för bl.a. sysselsättningen utreds för varje objekt innan de slutliga besluten fattas.

I sitt ställningstagande till finansutskottet med anledning av berättelsen konstaterar försvarsministeriet att nedläggningsbesluten fattats utifrån de riktlinjer som den högsta politiska ledningen dragit upp. Ministeriet hävdar också att saken har beretts på ett sådant sätt att nedläggningarna inte kunnat förutses, vilket skulle ha gjort det möjligt att avbryta investeringarna i enskilda garnisoner. Med avvikelser från förfarandet inför 1997 års redogörelse gjorde försvarsministeriet inför 2001 års redogörelse upp en detaljerad uppskattning av hur nedläggningarna skulle påverka skattöret, sysselsättningen och näringslivet på de berörda orterna. Ministeriet har engagerat representanter för kommunen, TE-centralen och andra aktörer på orten som ledare för de utredningsgrupper som inrättats på de berörda orterna. Ministeriet understryker att det främsta syftet med strukturförändringarna är att effektivisera försvaret och försvarsmakten för att nå de mål som nämns i redogörelserna. Även om man inte i första hand har eftersträvat snabba kostnadsbesparingar kommer strukturförändringarna enligt försvarsministeriets uppfattning på lång sikt att innebära betydande besparingar.

Enligt tilläggsutredning från försvarsministeriet har byggnadsinvesteringarna baserat sig på investeringsbeslut som fattats före nedläggningsbesluten och som föregåtts av lång och grundlig beredning. Investeringarna har i tiden konstaterats vara nödvändiga för försvarsmaktens funktion, byggnadernas skick, arbetarskyddet osv. Investeringarna har också motiverats med att det är lättare att finna nya användningsändamål för de tomma fastigheterna efter nedläggningen om de är i gott skick.

Statsrevisorerna har konstaterat att riksdagen och dess utskott i flera repriser har påpekat att försvarsförvaltningens organisationsreformer inte bygger på en tillräcklig helhetsanalys och en detaljerad kostnadsanalys. Riksdagen har också förutsett att rationaliseringarna leder till verkliga besparingar i statsekonomin. I sitt betänkande FiUB 58/1998 rd om 1999 års budgetproposition underströk finansutskottet betydelsen av planmässighet. Det var inte tillrådligt att flytta bort enheter från nysanerade lokaler till orter där försvarsmakten var tvungen att bygga ett helt nytt fastighetsbestånd för att möjliggöra flyttningarna.

I sitt betänkande FsUB 2/2001 rd ansåg försvarsutskottet med stöd av finansutskottets utlåtande att rationaliseringsåtgärdernas helhetsekonomiska verkningar bör utredas innan de genomförs. Åtgärderna skall basera sig på tillräckligt långsiktig helhetsplanering. I sitt utlåtande med anledning av regeringens åtgärdsberättelse för 2001 upprepade försvarsutskottet sin bedömning från redogörelsebetänkandet enligt vilken samhällets kostnader för åtgärderna sannolikt skulle bli större än besparingarna.

Finansutskottet anser att försvarsförvaltningens investeringspolitik inte har varit tillräckligt långsiktig. Detta har i vissa fall resulterat i oändamålsenliga investeringar. Man har inte heller tillräckligt noggrant utrett verkningarna av nedläggningarna på hela ekonomin. I samband med nedläggningar vore det alltid skäl att beakta också övriga samhälleliga verkningar, liksom också hur försvarsviljan påverkas. Som ett exempel på nedläggningar som skett efter ett synnerligen kort övervägande anför utskottet nedläggningar-

na av garnisonerna i Uleåborg och Vasa utifrån 1997 års redogörelse. På dessa orter har man senare kunnat genomföra åtgärder genom vilka de problem som nedläggningarna förorsakade kunnat lindras väsentligt.

De anmärkningar som hänför sig till 2001 års säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse anser utskottet åtminstone delvis vara förtida, även om det också på de orter som nu är föremål för åtgärder ännu under de senaste åren har gjorts betydande investeringar som finansierats antingen av staten eller kommunen. Försvarsförvaltningen har gjort sitt bästa för att så snabbt som möjligt finna någon annan användning för de objekt och fastigheter som läggs ned på basis av 2001 års redogörelse. Detta ser utskottet som en positiv åtgärd. Bland de berörda orterna kan Orivesi nämnas som ett gott exempel.

Utskottet noterar också med tillfredsställelse att försvarsministeriet har inlett åtgärder för att ytterligare effektivisera planeringen av hur garnisonerna skall användas. I slutet av 2002 grundades en samarbetsgrupp på bred bas med uppdrag att koordinera utvecklingen av garnisonerna.

Under innevarande år övergick försvarsförvaltningen till en verksamhetsmodell som motsvarar strategin för statens fastighetsförvaltning. Denna modell tar sikte på att förbättra försvarets regionala och strukturella verksamhetsförutsättningar och säkerställa bibehållandet av fastighetsförmögenhetens skick och värde.

Ungdomsarbetet

Statsrevisorerna har behandlat frågor i anslutning till ungdomsarbetet. Statsrevisorerna anser att ungdomsarbetet behöver förnyas och utvecklas och större vikt läggas vid det preventiva och grundläggande arbetet bland ungdomarna. Den del av tipsvinstmedlen som anslås för ungdomsarbete bör enligt statsrevisorerna höjas till den nivå som lotterilagen förutsätter, eftersom ungdomsarbete är en del av basservicen som förutsätter att staten och kommunerna uppfattar arbe-

tet som viktigt och oundgängligt. Statsrevisorerna påpekar också att den förda statistiken över ungdomsarbetet är bristfällig, vilket försvårar en landstäckande jämförelse.

År 1990 anslags nästan 13 % av tipsintäkterna för ungdomsarbetet medan motsvarande andel 2001 var endast 5,2 %. Trots att tipsintäkterna ökat minskade det markbelopp som anslags för ungdomsarbetet ändå rätt litet, på grund av recessionsåren. Enligt statsrevisorerna har ungdomsarbetet emellertid under de senaste åren förlorat mer av sin relativa andel av de totala tipsintäkterna än andra förmånstagare. I 2002 och 2003 års budgetar höjdes anslagen för ungdomsarbetet. Enligt den nya lotterilagen som antogs av riksdagen 2001 skall 9 % av avkastningen för Veikkaus användas för att stödja ungdomsarbetet. Bestämmelsen tillämpas emellertid ännu inte år 2003.

Utskottet omfattar statsrevisorernas ställningstagande och betonar betydelsen av preventivt ungdomsarbete. Ett välorganiserat ungdomsarbete kan motverka bl.a. missbruk av narkotika och andra rusmedel. Utskottet understryker också att det är viktigt att myndigheterna samarbetar för att trygga ett framgångsrikt ungdomsarbete på bred front. Ungdomsarbetet är av grundläggande betydelse och gagnar hela samhället. Utskottet menar att ungdomsarbetet i framtiden absolut skall få ett sådant anslag av tippningsmedlen som lagen förutsätter.

Statsrevisorerna har också konstaterat att statistikföringen i anslutning till ungdomsarbetet behöver förbättras. Enligt utredning till utskottet är det ibland svårt att göra landstäckande jämförelser och förenklade tolkningar av statistiken kan resultera i felaktiga slutsatser. En förbättring av statistiken förutsätter att det satsas på detta, och tillförlitliga och heltäckande statistiska uppgifter kan bidra till en effektivare planering. Finansutskottet menar också att det är viktigt att basservicen inom ungdomsarbetet definieras och att det utreds hur alla ungdomar skall få tillgång till denna service.

Landsbygdspolitiken och företagarprojekt på landsbygden

Den finländska landsbygdspolitiken följer i dag fem fastlagda riktlinjer som finns inskrivna i ett samlat landsbygdspolitiskt program. Programmet utgår från att det behövs en landsbygdspolitik för att skapa balans i koncentreringsåtgärderna och större bredd i den rådande sektordominerade uppfattningen om landsbygdsutvecklingen. Det finns en bred och en smal landsbygdspolitik. Den breda går in för att påverka förvaltningsområdenas mål och metoder för att de skall bidra till en livskraftig landsbygd eller minimera skadorna för landsbygden. Den smala landsbygdspolitiken lägger fast de insatser och redskap som behövs för att utveckla landsbygden. Högsta prioritet har en innovativ utveckling av landsbygden med hjälp av lagstiftning, ekonomiska resurser, specialkompetens och tjänstemän.

Statsrevisorerna tar inte fasta på vare sig den breda eller den smala landsbygdspolitiken i sin berättelse. En analys av förändringarna i landsbygdsnäringarna visar att antalet gårdar minskat med omkring 14 procent mellan 1997 och 2001 i hela landet. Enligt den senaste uppdateringen av småföretagarregistret som blev klar ungefär vid samma tid som berättelsen avlämnades har antalet småföretag på landsbygden egentligen inte ökat mellan 1997 och 2000, men däremot har de blivit större. Registret visar att totalt 64 700 småföretag var verksamma på landsbygden 2000. Deras sysselsättande effekt var 106 000 årsverken och sammanräknade omsättning ca 11,7 miljarder euro. Av dessa småföretag var 8 000 verksamma på gårdar. Det finns 21 800 flerbranschgårdar, vilket är inemot en tredjedel av de aktiva gårdarna.

I en regional analys visar det sig att företagen har ökat i närheten av städerna, medan de blivit färre i glesbygderna. Företagen inom Nylands arbetskrafts- och näringscentrals område ökade med 16 procent, medan de minskade med omkring en femtedel i Kajanaland. Utskottet anser därför att det utom mera ömsesidigt utbyte mellan landsbygden och städerna behövs fler företag ute i glesbygderna. Statsrevisorerna menar

att det behövs fler företagarprojekt på landsbygden i relation till alla insatser för landsbygdsutveckling och att det i skyndsam ordning bör utredas hur finansieringen av utvecklings- och företagarprojekt på landsbygden bättre kunde inriktas direkt på företagsamhet och arbetet på verkstadsgolvet. Finansutskottet vill i detta sammanhang få det utrett också vilka begränsningar EU:s rättsakter eventuellt ställer. Direkta stöd kan nämligen tolkas som konkurrenssnedvridande faktorer.

Utskottet framhåller att den programbaserade utvecklingen inom ramen för EU:s strukturfonder som de regionala utvecklingsmyndigheterna har ansvaret för inte i större omfattning har gagnat den längst bort belägna, glest befolkade landsbygden. Det tog upp denna fråga – och hela landsbygdspolitiken i ett bredare perspektiv – bland annat i sitt utlåtande FiUU 15/2001 rd om den andra kohesionsrapporten. I detta sammanhang ville utskottet göra en begreppslig åtskillnad mellan landsbygdspolitik och jordbrukspolitik. Landsbygdspolitiken är något mycket större och omfattar alla landsbygdsnäringar och befolkningsgrupper.

I samband med behandlingen av kohesionsrapporten framgick det vidare att EU-kommissionens uppfattning om landsbygden skiljer sig markant från den rådande uppfattningen hos oss. Enligt statsrådets principbeslut om de landsbygdspolitiska riktlinjerna för 2001—2004 innefattar begreppet landsbygd, beroende på åtgärder, landsbygden närmast städerna, kärnlandsbygden och den glest befolkade landsbygden, via interaktionsåtgärderna också städerna. I likhet med stadspolitiken lyfter landsbygdspolitiken fram horisontella insatser. Den kan inte heller genomföras enbart med sektorpolitiska åtgärder.

Utskottet har fäst sig vid att landsbygdspolitiken och företagsamheten på landsbygden under de senaste åren i stor utsträckning har utvecklats genom projekt. Genom projekt med EU-medel finansieras aktiviteter som tidigare genomfördes med hjälp av statsbidrag. Men kortvariga projekt skapar sällan bestående framgång och fasta arbetsplatser. Också myndighetsverksam-

heten varierar från område till område och skillnaderna mellan arbetskrafts- och näringscentralerna är stora.

Utskottet ser det regionala programmet för landsbygdsutveckling (ALMA) som ett positivt exempel på partiellt projektbaserad verksamhet. Det har upprättats för området utanför Finlands mål 1-program. Programmet ALMA omfattar ett landsbygdsområde med 2,3 miljoner invånare. Den totala finansieringen under programperioden 2000—2006 uppgår till ca 667 miljoner euro. Ungefär hälften av detta går till utvecklingsprojekt och liknande aktiviteter. Den andra hälften går till företagens investeringar eller utveckling av enskilda företag. Utvecklings- och företagsprojekten inom ramen för ALMA omspänner flera år och varierar till innehåll och kostnader. Det går att få stöd t.ex. för investeringar i binärningar. Tack vare stödet har många små gårdar lyckats starta binärningar. Inte bara jordbrukare utan också många slag av privat- och offentligrättsliga samfund söker stöd.

Enligt utredning drog besluten i anknytning till programmet ALMA ut på tiden mer än planerat. Trots dröjsmålen bedömer jord- och skogsbruksministeriet att programmedlen kommer att ha anvisats för projekt som också ger resultat fram till utgången av programperioden. Utbetalningen av projektstöd skall upphöra inom loppet av 2006 och därför kan nya projekt egentligen inte startas under 2005 och 2006. Detta gör den nationella finansieringen desto mer angelägen mot slutet av programperioden för att det inte skall bli bakslag i finansieringen av landsbygdsutvecklingen.

Enligt vad utskottet har erfart har den ökade byråkratin med att få igång den nya programperioden gjort det svårare att genomföra utvecklings- och investeringsprojekt inom ramen för ALMA. Ansökningsförfarandet anses krångligt, det tar länge att behandla ansökningar om betalning och det krävs ett enormt kapital för att genomföra utvecklingsprojekten. Dokumenteringen av projektens förvaltningskostnader kräver också mycket arbete. Utskottet har den uppfattningen att ALMA-projekten kunde främjas om

vi i större omfattning gick in för samma förvaltningskultur som i vissa andra EU-länder när det gäller vår landsbygdsutveckling. Med hänsyn till vilken roll ALMA-projekten spelar för sysselsättningen på landsbygden bör arbetskrafts- och näringscentralerna ta ett aktivare grepp på stödprogrammet och gå ut med information om det inom sina respektive områden.

Statsrevisorerna ser det som en positiv sak att ministerierna, de regionala förvaltningsmyndigheterna och de lokala aktörerna samarbetar med varandra. Det brådskar med en utvärdering av de samlade effekterna av olika förvaltningsåtgärder på det regionala planet. Utskottet påpekar att halva EU-programperioden redan är fullbordad och att en utomstående mellanrapport av de regionala programmen görs inom loppet av 2003. I rapporten ingår regionala analyser av programmen och deras effekter.

Statsrevisorerna föreslår att jord- och skogsbruksministeriet förbättrar sin statistik över landsbygdsnäringarna. Ministeriet bör i samråd med andra statistikproducenter utreda hur den existerande dataproduktionen kan nyttiggöras. Utvecklingen i antalet småföretag på landsbygden bör enligt revisorerna i framtiden följas upp på årsbasis. Jord- och skogsbruksministeriet anser i sitt utlåtande till utskottet att det skulle sitta bra med en lägesrapport vart 2—3 år. Ministeriets informationstjänst är under utveckling och kommer att specialisera sig på information om landsbygdsnäringar. Arbetskrafts- och näringscentralerna arbetar på ett kundregister som på regional nivå skall tillgodose behovet av mera företagsinformation. Enligt utskottets mening är dessa utvecklingsprojekt mycket viktiga med tanke på dataproduktion i realtid.

Statsrevisorerna föreslår att begreppet bevarade arbetsplatser helst bör frångås i uppföljningen av målprogrammen och att nya arbetstillfällen bör vara det enda primära resultatkriteriet. Enligt erhållen utredning har alla fonder som primärt uppföljningskriterium nya företag och arbetstillfällen. Men kommissionen förutsätter att bevarade/tryggade/förnyade arbetstillfällen följs upp för alla åtgärder också under denna programperiod. Inte minst på landsbygden är en

bevarad eller förnyad arbetsplats mycket värdefull mot alternativet att den helt går förlorad. Utbildning av arbetstagarna eller generationsväxling resulterar till exempel vanligen inte i ett nytt arbetstillfälle, men åtgärden kan trygga en viss kontinuitet.

Renhushållning och renhushållningspolitik

Enligt statsrevisorerna har grunden för företagsverksamheten inom ramen för renhushållningen under de senaste åren försvagats. Försäljningsinkomsternas andel av inkomsterna från renhushållningen har minskat samtidigt som betydelsen av det utbetalade stödet per djur och ersättningarna för renskador ökat som inkomstkälla. Inkomsterna från renhushållningen har i stor utsträckning påverkats också av åtaganden på grund av Finlands medlemskap i EU såsom bygande och upprätthållande av ett nät av slakterier, transporter av slaktdjur osv.

Enligt statsrevisorerna skall en mångsidigare renhushållning primärt främjas som en företagsekonomisk verksamhet. Enligt utredningen har detta varit syftet till exempel med åtgärder i anslutning till ökning av renprodukternas förädlingsgrad och finansieringsbeslut i enlighet med lagen om finansiering av renhushållning och naturnäringar. Såsom det framgår av berättelsen har bristen på ekonomisk och samhällelig forskning försvårat utvecklingsarbetet och beslutsfattandet. Behovet av ekonomisk forskning ökas ju av att renhushållningen utvecklats mot en sedvanlig företagsverksamhet och branschens många kopplingar till samhället och en snabb förändring av verksamhetsmiljön.

Statsrevisorerna har uppdragat brister i den årliga uppföljningen av renhushållningen och användningen av uppföljningens resultat och också i uppföljningen av stöden. Statsrevisorerna har också påskyndat en utredning av effekterna av stödet per djur på hela renhushållningen och särskilt på en mångsidigare renhushållning. Enligt utredningen till utskottet finns det statistik och databaser ur olika synvinklar som inte har utnyttjats tillräckligt. Lantbrukets forskningscentrals ekonomiforskning gör lönsamhetsun-

dersökningar av renhushållningen. I anslutning till detta finns det ett lönsamhetsbokföringsprojekt och ett anteckningssystemprojekt. Idkare av renhushållning har inte hittills varit antecknings- och/eller bokföringsskyldiga för renhushållningsinkomster och/eller -utgifter. Tillgången till bokföringsuppgifter i större utsträckning än för närvarande från renskötande hushåll och ett nytt anteckningssystem som införs redan i år kommer att ge nya uppgifter för bedömning av bland annat effekterna av stöden.

Enligt statsrevisorerna bör ersättandet av renskador basera sig på tillförlitligare uppgifter än vad nu är fallet och inspektionsverksamheten skall effektiviseras genom att de skador som orsakats av rovdjur följs upp och relateras till rovdjursstammen. På basis av erhållen utredning konstaterar utskottet att jord- och skogsbruksministeriet redan har inlett utvärderingen av det nuvarande ersättningssystemet. Finansutskottet har också påpekat detta i tidigare sammanhang (t.ex. FiUB 37/2001 rd) och ansett att det är viktigt att rovdjursskadorna ersätts så fullt ut som möjligt och i realtid för de som lidit skada. Utskottet anser att är det dock uppenbart att renskadorna utgör en alldeles särskild skadehelhet där det med hänsyn till näringens natur och renskötseområdets omfattning är ekonomiskt omöjligt att uppnå en likadan precision som i fråga om ersättandet av skador orsakade av övriga rovdjur.

Finansieringsbehov av bannätet

Statsrevisorerna har fäst uppmärksamhet vid finansieringens tillräcklighet för upprätthållande och utveckling av bannätet. Banförvaltningscentralens anslag har minskat de senaste åren och samtidigt har nivån för EU-finansieringen sjunkit. Statsrevisorerna anser att för att trygga bannätets underhåll och basservicenivå behövs årligen ett nettobelopp om 370 miljoner euro. Dessutom är det viktigt att få tillräcklig EU-finansiering för projekt som inom EU anses vara viktiga.

Utskottet omfattar statsrevisorernas ställningstaganden gällande finansiering av bannätet. Efter berättelseåret har bland annat inlett projektet direktbanan Kervo—Lahtis som för-

stås är ett viktigt utvecklingsprojekt när det gäller hela bannätet. Särskilt negativt är att anslagen för reinvesteringar ytterligare har minskat. Under 1997—1999 har 180—190 miljoner euro stått till förfogande för reinvesteringar i bannätet men anslagsnivån har sjunkit sedan 2000. I årets budget finns bara cirka 118 miljoner euro för reinvesteringar. För att bannätet skall kunna upprätthållas på ett tillfredsställande sätt bör enligt utredningen för reinvesteringar anvisas årligen åtminstone 170 miljoner euro. För bibehållande av bannätets skick och nivå krävs ombyggnad med cirka 30 års mellanrum. Redan en tredjedel av Finlands bannät är för gammalt. Av EU-länderna finns det endast i Storbritannien mer av gammalt bannät än i Finland.

Utskottet är speciellt oroligt för tillräckligheten av finansiering som behövs för upprätthållande av bannätet. De knappa anslagen leder bland annat till att antalet trafikbegränsningar ökar betydligt. Upprätthållande och utveckling av bannätet är viktiga för sysselsättningen, näringslivet, industrins transporter, landets konkurrenskraft och med tanke på regionala och miljöaspekter. En ombyggnad av ett förfallet bannät kommer att medföra senare betydliga kostnader för samhället.

Finansutskottet har i årets budgetbetänkande FiUB 40/2002 rd fäst avseende vid finansieringsnivån för banhållningen och ansett att tilläggsfinansiering behövs för närvarande speciellt för ombyggnad av banavsnitten Kouvola—Pieksämäki, Tammerfors—Jyväskylä, Ylivieska—Uleåborg, Pieksämäki—Kuopio och Lahtis—Imatra/Vainikkala. I samband med godkännande av årets budget förutsatte riksdagen att det i en tilläggsbudget 2003 anvisas anslag för upprustning av ovan nämnda banavsnitt. Utskottet hänvisar till ovan nämnda ställningstaganden och konstaterar vidare att underhåll av bannätet kräver snabbt en tydlig tilläggsfinansiering.

Utskottet understryker också betydelsen av EU-finansiering i genomförande av banprojektet Kervo—Lahtis. Inom EU håller man som bäst på att välja de områden dit TEN-finansiering riktas i en nära framtid. För Finland är det viktigt att projekt i anslutning till den så kallade nordis-

ka triangeln beaktas inom ramen för beslutsprocessen och att också den snabba tågtrafiken mellan Helsingfors och S:t Petersburg utvecklas så snabbt som möjligt. Utskottet understryker dessutom att i fortsättningen bör man beakta möjligheterna att få EU-finansiering vid sidan av banprojekt också för genomförandet av projektet för havens motorvägar.

Den offentliga sektorns roll vid företagsfinansiering

Tillgången till och kostnaderna för företagsfinansieringen spelar en stor roll för etablering av nya företag och de existerande företags konkurrens- och expansionsmöjligheter. Statsrevisorerna har framfört betydande omständigheter i detta avseende: Den offentliga företagsfinansieringen hade sjunkit med närmare en femtedel eller cirka 130 miljoner euro år 2001 jämfört med år 1995. Samtidigt har ändringarna i finansieringen varit olika stora på olika sektorer av näringspolitiken. Finansieringen för teknologipolitiken har ökat med 69 % 1995—2001 medan finansieringen för företagspolitik har sjunkit med 73 % under samma period. Av betydelse för företagspolitik är dessutom att strukturomvandlingen i finansieringsmiljön har knappast haft någon effekt på finansieringen av små och medelstora företag som i stor utsträckning är inhemsk.

Enligt en utredning som utskottet fick i ett annat sammanhang har arbetskrafts- och näringscentraler ett betydande antal genomförbara projekt som väntar på finansieringsbeslut. Med tanke på såväl företagsverksamheten som sysselsättningen är det viktigt att dessa projekt inleds snabbt. Utskottet omfattar därför statsrevisorernas oro för den minskade finansieringen till företagarpolitiken och dess effekter på etablering av nya företag och kommersialisering och marknadsföring av produkterna. Utskottet anser också att det är särskilt motiverat att vidta åtgärder för att effektivisera bedömningen av finansieringens effekter.

Statsrevisorerna har som en enskild fråga tagit upp Finnvera Abp:s skattemässiga ställning

och föreslagit bland annat att bolaget skall befrias från inkomstskatt som offentliga finansinstitut i många länder. Förslaget baserar sig bland annat på Finnveras självlönsamhetsmål. Utskottet påpekar den motsättning som råder mellan lönsamhetsmålen för offentliga finansieringsbolag och den verksamhetspolitik som lagen ställer på dem. Ändring av Finnveras skattemässiga ställning skulle i och för sig vara ägnad att minska denna motsättning. Utskottet anser dock att lösningen kan ha mångahanda effekter. Finnveras skattemässiga ställning bör därför utredas omsorgsfullt.

Arbetskrafts- och näringscentralernas utvecklingsbehov

Statsrevisorerna har konstaterat att för arbetskrafts- och näringscentralerna har ställts omfattande mål gällande den regionala näringspolitiken. Redan målet om en sysselsättningsgrad på 70 % är krävande. För att uppnå detta mål och övriga mål krävs effektiv verksamhet. Utskottet påpekar i likhet med statsrevisorerna att arbetskrafts- och näringscentralernas verksamhetsstyrning och anslag fortfarande är fördelade på tre ministerier. Detta är ägnat att upprätthålla det praktiska arbetets gränser som minskar effektiviteten och en sektorvis strategi i stället för en regional synvinkel.

Personalen inom social- och hälsovården

Statsrevisorerna lyfter fram frågorna kring tillgången på personal inom social- och hälsovården när de omfattande pensionsavgångarna sätter in i de stora åldersklasserna. Statsrevisorerna oroar sig över hur åldersstrukturen kommer att utvecklas inom personalen och hur de anställda skall orka med sitt arbete. Dessutom anser statsrevisorerna att det är viktigt att det regionala behovet av arbetskraft i framtiden bättre kan förutses, behoven av utbildning fördelas rätt och existerande arbetskraftsresurser utnyttjas effektivt.

Enligt vad utskottet har erfärut kommer 49 000—55 000 personer med utbildning inom social- och hälsovårdsområdet att bli pensione-

rade inom detta decennium. Dessutom kommer det att behövas drygt 6 000 personer till inom vården och omsorgen av äldre för att personalunderskottet inom äldre vården skall kunna balanseras upp. Vidare krävs det ungefär 12 000 nya medarbetare för att behovet av service inom hälso- och sjukvården skall kunna tillgodoses. Arbetet inom social- och hälsovården har blivit betydligt mer krävande och personalen har på senare år betydligt oftare upplevt att de är stressade. Enligt vad utskottet har erfärut har också sjukfrånvaron ökat samtidigt som allt fler anställda inom vården söker sig till andra arbeten. Det har blivit mycket vanligare att personalen blir för tidspensionerad på grund av arbetsoförmåga inom vissa sektorer inom hälso- och sjukvården. Dessutom är de korta tidsbundna anställningarna ett problem.

I april 2002 startade statsrådet ett nationellt hälsovårdsprojekt och i oktober 2002 ett utvecklingsprojekt för det sociala området. Ett av de viktigaste målen med båda projekten är att tillgången till personal och kompetensen inom sektorn skall tryggas. Dessutom har social- och hälsovårdsministeriet och undervisningsministeriet planer på att tillsätta en gemensam arbetsgrupp som skall lägga upp prognoser för behovet av arbetskraft och utbildning inom social- och hälsovården. Meningen är att balansera upp utbudet och efterfrågan på arbetskraft dels i hela landet, dels på det regionala planet.

De närmaste åren kommer frågorna kring tillgången på och rekrytering av arbetskraft inom social- och hälsovården att vara de viktigaste frågorna och kräver effektiva extra insatser. Efter 2001, som berättelsen gäller, har regeringen startat en del projekt som avser att förbättra personalsituationen inom social- och hälsovården. Projekten är mycket viktiga och utskottet understryker att det behövs adekvata ekonomiska resurser för att de skall kunna genomföras. Faktum är att projekten inte kan fortskrida utan fullgoda ekonomiska satsningar från den offentliga sektorn. Av hela personalen inom social- och hälsovården är 85—90 % anställd inom den kommunala sektorn. Därför är det viktigt att kommunerna har faktiska ekonomiska möjlighe-

ter att ta hand om de uppgifter inom social- och hälsovården som hör till dem och att de har fullgoda personella resurser.

I likhet med statsrevisorerna understryker utskottet också betydelsen av åtgärder som medverkar till att ge personalen större välbefinnande och förbättrar de anställdas arbetsmotivation. På senare tid har det funnits en tydlig tendens att de anställda söker sig bort från tunga yrken inom tjänstesektorn, där personalen dessutom ofta är underdimensionerad. Med avseende på patient-säkerheten och god vård av patienterna är det nödvändigt att den offentliga sektorn fortlöpande har tillgång till fast och välutbildad personal. Det är en fråga av högsta rang hur social- och hälsovården skall vara ett attraktivt yrkesområde också i framtiden. Då är det inte bara de ekonomiska resurserna som är viktiga, också kommunernas personalpolitik ställs i fokus. Personalens villkor och arbetsmotivation skulle må bra av att kommunerna undviker att ta till korta, tidsbundna anställningar och i stället satsar på fasta anställningar. Dessutom är det angeläget att sätta in åtgärder som får läkarna att stanna kvar inom den offentliga sektorn.

Vidare understryker utskottet vikten av att de nuvarande arbetskraftsresurserna utnyttjas på bästa sätt. I december 2002 fanns det cirka 24 000 arbetslösa inom social- och hälsovårdssektorn. Med tanke på det kommande behovet av arbetskraft vore det viktigt att de som nu är arbetslösa ges en chans att förkovra sina yrkeskunskaper.

Yrkesvägledning

Statsrevisorerna har fäst sig vid de långa kötiderna till yrkesvägledningsservicen. I december 2001 var kötiden i snitt omkring fem veckor och de längsta tiderna ca 29 veckor. Revisorerna anser att arbetskraftsbyråerna bör göra mera för att resurserna för yrkesvägledning skall utnyttjas bättre och för att alla skall ha lika tillgång till service utifrån behovet.

Arbetsministeriets utredningar visar att kötiderna är långa framför allt på de stora arbetskraftsbyråerna. Det finns ingen entydig förkla-

ring till varför det tar så länge att köa. En orsak är att det funnits många långa sjukskrivningar och mammaledigheter bland personalen och att vikarier inte har anställts för dem som varit borta. Också det faktum att tjänster inte har tillsatts, att lönerna är dåliga och att det är stor omsättning på personalen inverkar. Men det finns en viss ljusning sedan verksamhetsåret så till vida att kötiden i snitt har krympt till omkring 2,5 veckor. Kötiderna varierar från årstid till årstid och det finns fortfarande tydliga ortsvisa skillnader. En bidragande faktor till de långa kötiderna är att yrkesvalspsykologerna utför en mängd annat arbete vid sidan av sitt egentliga yrkesvägledningsarbete på arbetskraftsbyråerna. Yrkesvalspsykologernas arbetsbeskrivning har förändrats mycket och arbetsuppgifterna blivit mera omfattande. De utgör den högst utbildade tjänstemannakåren inom arbetsförvaltningen och deras kompetens utnyttjas för bl.a. utbildning och utveckling samt planering av arbetskraftsutbildningen. Arbetskraftskonsulenternas kompetensutveckling har också åtgärdats och vid rekryteringen av nya konsulenter lyfts kompetensen numera fram. Det pågår en utredning om psykologernas tidsanvändning.

Det är mycket positivt att de genomsnittliga kötiderna till yrkesvägledning har blivit kortare under verksamhetsåret, men utskottet anser att de ställvis fortfarande är för långa. Långa kötider kan i sin tur betyda förlängd arbetslöshet. Det är också viktigt att yrkesvalspsykologernas tidsanvändning utreds. Det är i och för sig motiverat att psykologer anlitas för andra uppgifter, men samtidigt bör det ses till att det inte leder till att kötiderna växer sig orimligt långa.

På det hela taget anser utskottet att arbetskraftsbyråernas personella resurser absolut måste säkerställas. Kundernas livssituationer är ofta svårare och mera komplicerade än förut. Också det tillgängliga utbildningsutbudet och andra möjligheter lägger i större utsträckning beslag på yrkesvägledningens resurser. För en effektiv verksamhet och låg omsättning på personalen är det också viktigt att personalens lönenivå är konkurrenskraftig. Särskilt viktigt är det att sätta in adekvata resurser på karriärplanering och hand-

ledning för de unga. Utskottet hänvisar till lagen om offentlig arbetskraftsservice som trädde i kraft den 1 januari 2003 och arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottets betänkande ApUB 10/2002 rd om den. När riksdagen antog lagen förutsatte den effektivare åtgärder för att hjälpa upp situationen för unga arbetslösa arbetssökande bl.a. med hjälp av arbetskraftsbyråernas tillbudsstående redskap och individuell handledning.

Verkställighet av avfallslagstiftningen

Statsrevisorerna har fäst uppmärksamhet vid lagstiftningen om avfallshanteringen och verkställighet och tillämpning av den. Statsrevisorerna anser bland annat att författningarna om avfallshanteringen delvis är svårtolkade och att det har förekommit svårigheter vid verkställigheten och tillämpningen av dem. Bristen på enhetliga tillämpnings- och förhållningsregler har lett till att bestämmelserna vid beviljandet av miljötillstånd tolkas på olika sätt på olika håll i landet och att verksamhetsutövarna i vissa fall har hamnat i en ojämlig ställning sinsemellan.

Enligt statsrevisorerna har det funnits stora skillnader mellan de regionala miljöcentralernas tolkningar och tillståndsvillkor samt övervakning. Enligt utredningen till utskottet har detta lett till onödiga transporter av avfall och förorenad mark från det ena landskapet till det andra. Enhetliga anvisningar har efterlysts bland annat för avfallshanteringskrav för nya klasser av problemavfall, avfallsbränslen och användning av dem, utsläppskrav för återvinningsanläggningar och definition av olika begrepp. Det har också

ansetts att det finns rum för tolkning i bland annat reglerna om producentens ansvar för förpackningsavfall.

Finansutskottet anser i likhet med statsrevisorerna att det är viktigt att miljöministeriet utarbetar behövliga tillämpnings- och förhållningsregler för att de som ansöker om tillstånd skall behandlas lika. Utskottet fäster också uppmärksamhet vid miljöministeriets resurser. På ministeriets förvaltningsområde har under de senaste åren genomförts flera omfattande lagstiftningsreformer och uppgifterna i anslutning till verkställigheten kräver tillräckliga resurser. Enligt vad utskottet har erfarit upptar uppgifter i anslutning till beredning av EU:s lagstiftning en betydande del av ministeriets personalresurser, varför det inte har funnits tillräckliga resurser för styrningsuppgifterna i hemlandet.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår finansutskottet, som med stöd av 39 § 4 mom. i riksdagens arbetsordning har utsett ordföranden för finansutskottets förvaltnings- och granskningsdelegation att föredra ärendet i plenum,

att riksdagen beslutar sända denna berättelse till regeringen för sådana åtgärder som föranleds av anmärkningarna och förslagen i berättelsen och i synnerhet påpekandena och

att riksdagen uppmanar regeringen att ta in en berättelse om dessa åtgärder i sin relation angående statsverkets förvaltning och tillstånd 2002.

FiUB 44/2002 rd — B 16/2002 rd

Helsingfors den 7 februari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Maria Kaisa Aula /cent
vordf. Kari Rajamäki /sd
medl. Olavi Ala-Nissilä /cent
Pirjo-Riitta Antvuori /saml
Seppo Kääriäinen /cent (delvis)
Markku Laukkanen /cent
Hanna Markkula-Kivisilta /saml
Tuija Nurmi /saml
Mauri Pekkarinen /cent (delvis)
Virpa Puisto /sd
Matti Saarinen /sd

Anni Sinnemäki /gröna (delvis)
Sakari Smeds /kd
Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Kari Uotila /vänst
Jukka Vihriälä /cent
ers. Ulla Juurola /sd (delvis)
Kari Kantalainen /saml (delvis)
Riitta Korhonen /saml
Mikko Kuoppa /vänst
Hannes Manninen /cent (delvis)
Iivo Polvi /vänst (delvis).

Sekreterare i delegationerna var

utskottsråd Alpo Rivinoja
utskottsråd Hellevi Ikävalko
utskottsråd Maarit Pekkanen.

RESERVATION

Motivering

Statsrevisorerna ger i sin berättelse för 2001 en ingående beskrivning av kommunernas ekonomiska situation och problemen på den punkten. Av beskrivningen framgår att det förekommer stora fluktuationer årligen i den kommunala ekonomin och att de ekonomiska klyftorna mellan kommunerna bara ökar. Statsrevisorerna konstaterar i sina konklusioner bl.a. följande:

"Enligt statsrevisorerna kan många kommuners ekonomi råka in i allt värre svårigheter som det inte finns några enkla lösningar på. De ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna kommer troligtvis att förbli stora, men det är uppenbart att en del av kommunerna håller på att drivas i ett ohållbart ekonomiskt läge, där kommunen inte kan ta hand om sina lagstadgade skyldigheter. Enbart för att avbryta skuldspiralen behövs radikala åtgärder som ingriper i strukturer. Kommunernas icke-täckta underskott, som är stort redan från förut, kommer tydligen att fortsätta att växa. Enligt kommunallagen skall kommunen fatta beslut om åtgärder som täcker underskotten under planeringsperioden d.v.s under tre eller flera år. Statsrevisorerna anser det

vara oroväckande att många kommuner faktiskt är tvungna att bryta mot detta lagrum."

Vi instämmer i statsrevisorernas slutsatser. De visar att regeringen inte kunnat trygga kommunernas villkor så att kommunerna skulle kunna följa lagens bokstav.

Förslag

Med stöd av det ovan sagda föreslår vi att det i motiveringen till betänkandet uttalas:

riksdagen konstaterar att de ekonomiska skillnaderna mellan kommunerna är stora. Många kommuner har till följd av regeringens åtgärder på det kommunal-ekonomiska området hamnat i ett så trängt läge att de tvingas bryta mot kommunallagens bestämmelser om kommunens ekonomi och klarar inte av att tillhandahålla invånarna de välfärdstjänster grundlagen förutsätter. Regeringen har misslyckats i sin kommunpolitik. Riksdagen konstaterar att regeringen inte åtnjuter riksdagens förtroende.

Helsingfors den 7 februari 2003

Maria Kaisa Aula /cent
Olavi Ala-Nissilä /cent
Seppo Kääriäinen /cent
Mauri Pekkarinen /cent

Sakari Smeds /kd
Jukka Vihriälä /cent
Hannes Manninen /cent